

Guía docent

“Avaluació de programes, centres i professors”

Professora: Mª **AMPARO** CALATAYUD SALOM

GUIA DOCENT DE L'ASSIGNATURA

DADES INICIALS D'IDENTIFICACIÓ

Nom de l'assignatura:	Avaluació de Programes, Centres i Professors.
Caràcter:	Obligatòria
Titulació:	Llicenciat/a en Pedagogia
Cicle:	Segon Cicle
Departament:	Didàctica i Organització Escolar
Professora responsable:	Dra. M ^a Amparo Calatayud Salom
Curs:	2011-2012

INTRODUCCIÓ A L'ASSIGNATURA

L'avaluació de programes, centres i professors està en la base dels plantejaments moderns que han ocorregut en les últimes dècades en educació: d'una avaluació quasi exclusivament centrada en els alumnes i els seus aprenentatges, s'ha passat, en general amb repercussions importants, a una activitat estesa a tots i cada un dels grans àmbits i subjectes que participen del fenomen de l'escolarització, dels processos i resultats educatius que tenen lloc en les institucions educatives. Des d'aquest punt de vista, l'avaluació, com una activitat de reflexió, comprensió, valoració i presa de decisions, és concebuda com a procés complex immers en un encreuament d'entramats socials, polítics, culturals, educatius, etc. que exigix reflexió, treball col·laboratiu, participació i organització tant en la seua dimensió cultural com en la seua realització pràctica.

A l'avaluació és considera com a funció escolar crítica. És un element imprescindible per a l'èxit de les institucions que hauria de realitzar-se conscienciosament, amb profit i bé amb l'objecte de desenrotllar plans i projectes de millora que conduïsquen a aconseguir més alts nivells de qualitat en els centres educatius. Açò només ocurrerà si la institució educativa considera que l'avaluació és una prioritat important.

Els temes s'enfoquen des d'una perspectiva teorico-pràctica per a provocar l'anàlisi, la reflexió crítica i l'acció de l'alumnat amb l'objecte d'entrenar-los perquè en un futur siguin capaç de diagnosticar problemes, implementar estratègies d'acció i avaluar

solucions que li sorgisquen en l'exercici futur de la seua professió com a pedagogs i pedagogues.

Els continguts d'aquesta assignatura complementen, des de la reflexió i **propostes** integrals d'acció, aquells altres que s'ocupen de l'estudi dels coneixements, així com dels procediments, habilitats i destreses estudiades en altres assignatures relacionades amb l'avaluació educativa.

VOLUM DE TREBALL

	Hores/ curs
ASSISTÈNCIA A CLASSES TEÒRIQUES	18
ASSISTÈNCIA A CLASSES PRÀCTIQUES	12
ESTUDI I PREPARACIÓ DE CLASSES I TREBALLS	40
REALITZACIÓ DE PRÀCTIQUES NO PRESENCIALS	27
ESTUDI PREPARACIÓ D'EXÀMENS	35
REALITZACIÓ D'EXÀMENS	3
ASSISTÈNCIA A TUTORIES	15
TOTAL VOLUM DE TREBALL	150
Total crèdits ECTS	6

OBJECTIUS GENERALS

- Conèixer i aprofundir en els fonaments, plantejaments i desenvolupament de les distintes perspectives des de les que s'aborden la teoria i la pràctica de l'avaluació de programes, centres i professors.
- Caracteritzar l'avaluació de programes, centres i professors com un procés d'investigació dinàmic, plural, reflexiu, sociopolític, continu, divergent, emergent, orientat a la millora i generador de canvi i cultura avaluativa.
- Conèixer els principals models d'avaluació de programes, centres i professors i poder seleccionar qual és el més adequat davant de situacions pràctiques plantejades.
- Entendre el caràcter plural, integral i comprensiu de l'avaluació educativa en els seus àmbits actuals de desenvolupament i pràctica.
- Capacitar als alumnes en l'elaboració de projectes d'avaluació i en la redacció d'informes avaluatius.
- Conèixer i manejar la terminologia i les fonts d'informació útils i vàlides per a este àmbit professional.
- Identificar les competències bàsiques que demanda la pràctica de l'avaluació.
- Analitzar i reflexionar sobre l'escenari social en què es desenvolupa l'avaluació.

- Entrar en contacte amb alguns sistemes específics, plans, etc. que s'estiguen **emprant** en l'actualitat en l'avaluació de programes, centres i professors.
- Reflexionar sobre la necessitat i el sentit de l'avaluació en tots els àmbits educatius.

CONTINGUTS

- Concepte i significats de l'avaluació educativa.
- L'avaluació en les distintes teories i tradicions científiques.
- Qüestions polítiques i ètiques de l'avaluació.
- Principals models d'avaluació i elements essencials del procés d'avaluació educativa.
- La societat actual i l'escenari en què es desenrotlla l'avaluació.
- L'avaluació de programes: **funcions** i models clàssics d'avaluació.
- L'avaluació d'institucions educatives: concepte i sentit, models, metodologia, moments del procés d'avaluació, dimensions a avaluar, instruments, informes d'avaluació i la comunicació dels resultats.
- L'avaluació per al desenrotllament institucional i la millora de l'escola.
- L'avaluació de professors: contextualització històrica, perspectives d'avaluació docent, propòsits de l'avaluació, avaluació, control i desenrotllament professional.
- L'autoavaluació docent com a estratègia de millora i desenrotllament professional i personal.

DESTRESES A ADQUIRIR

- Dissenyar el procés de diagnòstic, planificació, posada en marxa i avaluació de plans d'avaluació de programes, centres i professors.
- Saber dissenyar i formalitzar en un document una proposta d'avaluació en funció de la demanda que se li faça.
- Ser capaç d'analitzar críticament els elements essencials del procés d'avaluació educativa independentment de qual siga l'objecte d'avaluació.
- Aplicar els coneixements teòrics al desenrotllament d'un procés d'avaluació de centres, programes i professors.
- Dissenyar estratègies i instruments per a l'**arreplega** d'informació avaluativa.
- Saber comunicar i difondre els resultats d'un procés avaluatiu als diferents agents implicats.
- Saber interpretar informes d'avaluació.
- Desenrotllament de la capacitat autoavaluadora.
- Aprentatge autònom.

HABILITATS SOCIALS

- Apreciar la importància de col·laborar, participar i implicar-se en processos d'avaluació educativa com a pauta de relació professional.
- Valorar l'avaluació com un recurs més a favor de la participació democràtica, l'educació cívica, el desenrotllament humà i l'emancipació social.
- Capacitat per a treballar en grup i col·laborar en el disseny, implementació i avaluació d'un projecte d'avaluació.
- Capacitat reflexiva, crítica i analítica davant de situacions educatives susceptibles de ser avaluades.
- Fomentar una actitud oberta, flexible i comprensiva sobre la naturalesa complexa de l'avaluació.
- Desenrotllar una actitud positiva, crítica i plural de l'avaluació com a ferramenta de comprensió i millora de la realitat educativa.
- Desenrotllar habilitats per a l'argumentació i el diàleg.

TEMARI I PLANIFICACIÓ TEMPORAL

	Continguts	Sessions
1	ACOSTAMENT A LA CULTURA AVALUATIVA I A L'ESCENARI SOCIAL EN QUÈ ES DESENROTLLA L'AVAUACIÓ 1.1. L'esdevindre històric de l'avaluació 1.2. Entorn del concepte i significats de l'avaluació educativa 1.3. L'avaluació en les distintes teories i tradicions científiques. 1.4. L'avaluació com a instrument d'aprenentatge i millora. 1.5. Qüestions polítiques i ètiques de l'avaluació. 1.6. Principals models d'avaluació i elements essencials del procés d'avaluació educativa. 1.7. La societat actual i l'escenari en què es desenrotlla l'avaluació.	6
2	L'AVAUACIÓ DE PROGRAMES EDUCATIUS 2.1. Concepte i funcions de l'avaluació de programes 2.2. Models i anàlisi dels distintes models d'avaluació de programes. 2.3. Procediments per a la realització d'avaluacions de programes, tècniques per a l'arreplega i anàlisi d'informacions i informes	2
3	L'AVAUACIÓ D'INSTITUCIONS EDUCATIUES 3.1. Problemes i dilemes entorn de l'avaluació institucional. 3.2. Avaluació de centres per a la millora: compaginar avaluació externa i interna 3.3. Principals enfocaments, components bàsics en l'avaluació	2

	d'institucions, procediments i estratègies, àmbits i agents a considerar, tècniques i instruments d'arplega d'informació i l'informe avaluador.	
4	L'AVALUACIÓ DEL PROFESSORAT 4.1.El professorat com a objecte d'avaluació: perspectives d'avaluació docent i propòsits. 4.2. Avaluació, control i desenrotllament professional. 4.3.Principals enfocaments, metodologia, moments del procés d'avaluació, dimensions a avaluar, instruments i condicions tècniques de l'avaluació del professorat i l'informe avaluador. 4.4.L'avaluació entre iguals: L'autoavaluació del professor. 4.5.L'avaluació dels professors pels alumnes: les enquestes d'opinió, dimensions d'avaluació, procediments i metodologia i anàlisi d'algunes experiències d'avaluació.	2

METODOLOGIA

En les sessions s'alternarà les exposicions de la professora amb la realització d'activitats participatives i de reflexió per part dels alumnes. La metodologia serà activa i cooperativa centrada en l'aprenentatge de l'alumne, entenent este com un procés que es desenrotlla en el si d'un grup d'aprenentatge. A més, es potenciarà i valorarà la implicació de l'estudiant no sols en les tasques proposades, sinó en les activitats que ells mateixos suggerisquen.

Les distintes dinàmiques de classe que es van a desenrotllar en les sessions són:

- *Discussió d'algunes qüestions polèmiques i la resolució de casos il·lustratius de cada nucli del programa.
- *Treballs de camp per a conèixer experiències educatives vinculades al contingut de l'assignatura.
- *Lectures individuals i grupals. Anàlisi crítica de documents (articles de revistes, de premsa, etc.).
- *Treballs d'equip perquè els estudiants compartisquen experiències i elaboren projectes de treball cooperatiu. Per a això se'ls distribuirà un quadern amb les activitats a realitzar en grup, per a posteriorment realitzar la posada en comú en les classes per mitjà de presentacions o postllis.
- *Exercicis pràctics per a dur a terme l'anàlisi crítica de situacions, projectes i plans d'avaluació.

Nota: Ha d'entendre's com imprescindible per a superar l'assignatura, la lectura d'uns textos proposats en la bibliografia, així com altres materials avaluatius i documents que es puga sol·licitar en el transcurs de les classes.

MATERIALS

a) Guia docent

Especifica els objectius, continguts, volum de treball, distribució per temes, cronograma de sessions, metodologia, avaluació i bibliografia.

b) **Dossier de Teoria:** En el mateix es troben els documents bàsics necessaris per a cada tema. Inclou articles de revistes, capítols de llibres i altres documents d'elaboració pròpia.

c) **Dossier de Pràctiques:** En ell es troben els documents bàsics necessaris per a la realització del **plà** d'avaluació bé siga de programes, centres o professors.

AVALUACIÓ DE L'APRENTATGE

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà de forma contínua. Amb esta finalitat, es tindran en compte els següents components de valoració:

*La participació activa en les sessions d'aula.

*Les activitats pràctiques, exposicions en grup i/o individuals sobre els continguts del dossier.

*Elaboració d'un disseny de **pla** d'avaluació bé siga de programes, centres o professors.

*Prova final escrita sobre els continguts del programa i de la bibliografia comentada.

L'avaluació constarà de tres parts diferenciades:

a) Examen escrit individual en les dates que es determinen oficialment. En esta prova l'estudiant haurà de contestar a una sèrie de preguntes de caràcter teòric sobre els continguts explicats en classe, les lectures realitzades, o els aspectes treballats en els casos pràctics. Esta prova valora el domini conceptual i tècnic de la matèria, tindrà un valor del 40% de la nota final.

b) Activitats pràctiques.....40 %.

c) Exposicions, participació..... 20 %

Criteris d'avaluació:

Teoria

• Domini de la terminologia específica i precisió conceptual.

Capacitat demostrada per a l'anàlisi i interpretació de **supòsits**, posant de manifest el sentit crític, així com el domini de les claus epistemològiques i teòriques de la matèria.

Capacitat de relació, reflexió i crítica demostrada en les diferents lectures dels documents del dossier.

Elaboració personal, crítica i fonamentada del que aprén.

Pràctiques

• Assistència a classe.

L'adequació, riquesa i rigor demostrat en els processos de treball individual i en grup.

Participació activa, compromís i interès.
Qualitat dels treballs presentats: adequació als conceptes teòrics explicats, elaboració, originalitat, incorporació d'informació addicional, etc.
Compliment dels terminis d'entrega establits.
Claredat de l'exposició, organització de les idees, capacitat de síntesi.
Riquesa, originalitat i pertinència de les idees i opinions personals.
La revisió crítica d'investigacions publicades en articles extrets de revistes d'investigació sobre avaluació de programes, centres i professors.

Amb caràcter opcional per a aquells alumnes que **ho desitgen** elaboraran un assaig on s'analitzen i discuteixen **supòsits** de caràcter teòric relacionats amb l'assignatura. A concretar amb la professora.

NOTA: Per a aquells alumnes que no puguin assistir de forma regular a classe han de negociar amb la professora altres alternatives d'avaluació de l'assignatura. El termini finalitza a les 3 setmanes d'haver iniciat el quadrimestre.

BIBLIOGRAFÍA DE REFERÈNCIA

- *ALVAREZ MÉNDEZ, J.M. (2003). *La evaluación a examen*. Madrid. Miño y Dávila. Págs. 185-207.
- *CALATAYUD, M.A. (2000). L'autoevaluació del docent al servei del seu desenvolupament professional. *Revista GUIX*. N° 264. Págs. 37-42.
- *CALATAYUD, M.A. (2004). "La evaluación interna de los departamentos didácticos. Entre la pura cosmética, la exigencia y la necesidad". En: AA. VV. *Nuevos núcleos dinamizadores de los centros de Educación Secundaria*. Madrid. MEC.
- *CALATAYUD, M.A. (2007). "La evaluación como instrumento de aprendizaje y mejora. Una luz al fondo". En: AA.VV. *La evaluación como instrumento de aprendizaje. Estrategias y técnicas*. Madrid. MEC. Págs. 1-35.
- *CALATAYUD, M.A (2008). *La escuela del futuro. Hacia nuevos escenarios*. Madrid.CCS.
- *CALATAYUD SALOM, M.A. (2009). *Entresijos de los centros escolares. Desvelarlos para mejorarlos*. Málaga. Aljibe. Capítulos 2, 3 y 4.
- *CALATAYUD SALOM. A. (2009a), "Aprender de la evaluación para mejorar la práctica docente". *Novedades Educativas*. Núm 221. Págs.42-45.
- *CALATAYUD, M.A, (2009b). "Una mirada crítica sobre los efectos de la evaluación externa de centros educativos". *Revista. Aula de Innovación Educativa*. Núm 183-184. (julio-agosto, 2009).
- *CALATAYUD, M.A. (2010) (Coord). *La evaluación como proceso sistemático para la mejora educativa*. Madrid. MEC.
- *CASANOVA, M.A. (1992). *La evaluación, garantía de calidad para el centro educativo*. Edelvives. Zaragoza.
- *GAIRIN, J y ARMENGOL, C. (2006). "La utilització de l'avaluació externa per a la millora continua dels centres educatius. En: AA. VV. *L'avaluació de centres*. Generalitat de Catalunya. Dpto d'Educació.

- *GIMENO SACRISTÁN, J. (1997). *Docencia y cultura escolar*. Editorial. S.A. Buenos Aires. Pág. 155-166.
- *GIMENO, J y PÉREZ, A. (1983). *La enseñanza: su teoría y su práctica*. Madrid. Akal. Págs. 422-449.
- *JIMENEZ, B. (1999). *Evaluación de programas, centros y profesores*. Madrid. Síntesis. Págs. 25-56.
- *MATEO, J. (2000). *La evaluación educativa, su práctica y otras metáforas*. Barcelona. ICE Horsori. Págs. 93- 124.
- *NEVO, D. (1997). *Evaluación basada en el centro*. Bilbao. Mensajero. Págs 121- 135 y 137- 167.
- *SANTOS GUERRA, M.A. (1992). "Evaluar los centros escolares. Exigencia y necesidad". *Revista Aula de Innovación Educativa*. Núm 6. Págs. 46-50.
- *SANTOS GUERRA, M.A. (2003). *Una flecha en la diana*. Madrid. Narcea. Págs. 39-49.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- AA.VV. (2006), *La evaluación de centros. Cambios para la mejora*. Departamento de Educación. Generalidad de Cataluña.
- AINSCOW, M et al. (2001), *Hacia escuelas eficaces para todos. Manual para la formación de equipos docentes*. Madrid. Narcea.
- ALVAREZ ROJO, V. (2002), *Diseño y evaluación de programas*. Madrid. EOS.
- ALVAREZ MENDEZ, J. M (2003), *La evaluación a examen*. Madrid. Miño y Dávila.
- ALVAREZ MENDEZ, J. M (1995), "Valor social y académico de la evaluación.". En: AA. VV (Eds), *Volver a pensar la educación*. Madrid. Morata. Vol. II. Págs. 173-194.
- ALVAREZ MENDEZ, J. M (2000), *Evaluar para conocer, examinar para excluir*. Madrid. Morata.
- ALVIRA MARTIN, F. (1991), *Metodología de la evaluación de programas*. Madrid. Centro de Investigaciones Sociológicas.
- ANGULO RASCO, J.F. (1988), "La evaluación de programas sociales. De la eficacia a la democracia". *Revista de Educación*. N° 286.
- BARBIER, J.M (1993), *La evaluación en los procesos de formación*. Barcelona. Paidós.
- BAUDELLOT, CH y ESTABLET, R (1998): *El nivel educativo sube*. Madrid. Morata.
- BEARE, H; CALDWEL, B.J y MILLIKAN, R.H. (1992), *¿Cómo conseguir centros de calidad?. Nuevas técnicas de dirección*. Madrid. La Muralla.
- BORRELL, N. (1992), "Modelos de evaluación de centros". En: ALVAREZ, M (Coord), *La dirección escolar: formación y puesta al día*. Madrid. Escuela Española.
- BLANCO PRIETO, F (1994), *La evaluación en la Educación Secundaria*. Salamanca. Amuru Ediciones.
- BLANCO, L. (1993), *Autoevaluación modular de centros educativos*. Barcelona. PPU.
- BOLIVAR, A. (1999), *Cómo mejorar los centros educativos*. Madrid. Síntesis.

- BONIFACIO, J. (2000), *Evaluación de programas, centros y profesores*. Madrid. Síntesis.
- BONE, D y GRIGGS, R. (1992), *Calidad en el trabajo. Guía personal de estándares profesionales*. México. Iberoamerica.
- CALATAYUD SALOM. A. (2009), "Aprender de la evaluación para mejorar la práctica docente". *Novedades Educativas*. Núm 221. Págs.42-45.
- CALATAYUD SALOM. A. (2008), "Establecer la cultura de la autoevaluación" Revista: *Padres y Maestros*. Núm 314. Págs. 30-35.
- CALATAYUD SALOM. A. (2007), "La evaluación como instrumento de aprendizaje y mejora. Una luz al fondo". En: A. CALATAYUD (Coord). *La evaluación como instrumento de aprendizaje. Estrategias y técnicas*. Madrid. MEC.
- CALATAYUD SALOM. A. (2004), "La evaluación interna de los departamentos didácticos. Entre la pura cosmética, la exigencia y la necesidad" En: AA. VV *Nuevos núcleos dinamizadores de los centros de educación secundaria: los departamentos didácticos*. Madrid. MEC.
- CALATAYUD SALOM. A. (2004a), "La autoevaluación de la práctica docente: una aventura plagada de dificultades y satisfacciones". Revista: *Ciencias de la Educación*. Núm 198-199. Págs. 151-171.
- CALATAYUD SALOM. A. (2002), "La cultura autoevaluativa, piedra filosofal de la calidad en educación". Revista: *Educadores*. Núm 204. Págs.357-375.
- CALATAYUD SALOM. A. (2000), "L'autoavaluació del docent al servei del seu desenvolupament professional. Una experiència enriquidora". *GUIX*. Núm 264.
- CALATAYUD SALOM. A (2000a), "La evaluación en la Educación Secundaria Obligatoria. Dificultades percibidas y estrategias de superación". *Revista Ciencias de la Educación*. Núm. 183. Julio-Septiembre.
- CALATAYUD SALOM, A. (1999), "Estrategias para la evaluación del profesorado y el desarrollo profesional". En: AA.VV *Investigació i educació. Reflexions i experiències*. Valencia. Nau LLibres.
- CALATAYUD SALOM A. (1996), "La Evaluación Interna de los centros educativos". En: A. VILLA, *Dirección participativa y evaluación de Centros*. ICE de Bilbao. Universidad de Deusto.
- CALATAYUD SALOM. A. (1996a), "La Evaluación del profesorado en Educación Primaria: sus protagonistas". *GUIX*. Núm 224.
- CALVO DE MORA, J. (1991), *Evaluación educativa y social*. Granada. Universidad de Granada.
- CANO, E (1998), *Evaluación de la calidad educativa*. Madrid. Muralla.
- CASANOVA, M.A. (2004), *Evaluación y calidad de centros educativos*. Madrid. Muralla.
- CASANOVA, M. A. (1995), *Manual de Evaluación Educativa*. Madrid. Muralla.
- CASTILLO, S (2002). *Compromisos de la evaluación educativa*. Madrid. Pearson.
- CASTILLO, S (2004). *Evaluación de programas de intervención socioeducativa*. Madrid. Pearson.
- CARR, W. (1993), *Calidad de la enseñanza e investigación-acción*. Sevilla. Diada.
- CARDONA, J. (1994), *Metodología innovadora de evaluación de centros educativos*. Madrid. Sanz y Torres.

- COOK, T y REICHARDT, CH. (1986), *Métodos cualitativos y cuantitativos en investigación evaluativa*. Madrid. Morata.
- COLAS, M.P y REBOLLO, M.A. (1993), *Evaluación de programas. Una guía práctica*. Sevilla. Kronos.
- DAVIS, G y THOMAS, M.A. (1992), *Escuelas eficaces y profesores eficientes*. Madrid. La Muralla.
- DE MIGUEL, M et al (1994), *Evaluación para la calidad de los institutos de educación secundaria*. Madrid. Escuela Española.
- DOHERTY, G. (1997), *Desarrollo de sistemas de calidad en la educación*. La Muralla. Madrid.
- DROIN, R. (1993), *La calidad con la sonrisa. Una ayuda hacia la calidad total*. Bilbao. Ediciones Deusto.
- DRUMMOND, H. (1995), *¿Qué es hoy la calidad total?*. Bilbao. Deusto
- ELLIOTT, J. (1986), "Autoevaluación, desarrollo profesional y responsabilidad". En: GALTON, M y MOON, B. (Eds), *Cambiar la escuela, cambiar el curriculum*. Barcelona. Martínez Roca.
- ESCUADERO, J.M. (2002), *La Reforma de la Reforma. ¿Qué calidad, para quiénes?*. Barcelona. Ariel.
- ESTEBAN, S y BUENO, J. (1988), *Claves para transformar y evaluar los centros. Más allá y más acá de las reformas*. Madrid. Popular.
- FARLAND, D y GULLICKSON, A. (1998), *Guía para la elaboración de un manual de evaluación del profesorado*. Bilbao. Mensajero.
- FELIX ANGULO, J. (1994), "¿A qué llamamos evaluación?. Las distintas acepciones del término evaluación o por qué no todos los conceptos significan lo mismo" En: BLANCO, N y FELIX ANGULO, J. (Eds), *Teoría y desarrollo del Curriculum*. Málaga. Aljibe. Págs. 283-297.
- FERNANDEZ SIERRA, J. (2002), "Calidad de la enseñanza y evaluación: ¿Aprender o rendir? En: FERNANDEZ SIERRA, J. (Coord) *Evaluación del rendimiento, evaluación del aprendizaje*. Madrid. Akal.
- FERNÁNDEZ BALLESTEROS, R. (1995), *Evaluación de Programas. Una guía práctica en ámbitos sociales, educativos y de la salud*. Madrid. Síntesis.
- FERRERES PAVIA, V y GONZALEZ SOTO, A.P. (2006), *Evaluación para la mejora de los centros docentes: Construcción del conocimiento*. Madrid. Praxis.
- GENTO, S. (1996), *Instituciones educativas para la calidad total*. Madrid. La Muralla.
- GIMENO, J y PEREZ, A. I. (1983), *La enseñanza: su teoría y su práctica*. Madrid. Akal.
- GIMENO, J y PEREZ, A. I. (1992), *Comprender y transformar la enseñanza*. Madrid. Morata.
- GONZALEZ RAMIREZ, T. (2000), *Evaluación y gestión de la calidad educativa. Un enfoque metodológico*. Málaga. Aljibe.
- HOUSE, E. R. (1992), "Tendencias en evaluación". *Revista de Educación*. Núm 299. Págs. 43-55.
- HOUSE, E. R. (1994), *Evaluación, ética y poder*. Madrid. Morata.
- HOUSE, E. (1998), "Acuerdos institucionales para la evaluación" en *Perspectivas*, vol XXVIII, 1. pág. 123-131. Paris. Unesco.

- HOUSE, E.R y HOWE, K.R. (2001), *Valores en evaluación e investigación social*. Madrid. Morata.
- JIMENEZ, B (ED) (1999), *Evaluación de programas, centros y profesores*. Madrid. Síntesis.
- JOINT COMMITTEE ON STANDARDS FOR EDUCATIONAL EVALUATION. (1988), *Normas de evaluación para programas, proyectos y material didáctico*. México. Trillas.
- LOPEZ MORRAJO, M (1998), *La evaluación desde la calidad*. Madrid. Escuela Española.
- MACDONALD, B. (1985), "La evaluación y el control de la educación". En: GIMENO, J y PEREZ, A (Eds), *La enseñanza: su teoría y su práctica*. Madrid. Akal.
- MARCHESI, A y MARTIN, E. (1998), *Calidad de la enseñanza en tiempos de cambio*. Madrid. Alianza.
- McCORMICK, R y JAMES, M. (1997), *Evaluación del currículum en los centros escolares*. Madrid. Morata.
- MARTINEZ, C. (1997), *Evaluación de programas educativos*. Madrid. UNED.
- MATEO, J. (2000), *La evaluación educativa, su práctica y otras metáforas*. Barcelona. Horsori.
- MAYOR, C. (1998), *La evaluación como estrategia de mejora. Evaluación de programas, centros y profesores*. Sevilla. Kronos.
- MILLMAN, J y DARLING-HAMMOND, L (1997), *Manual para la evaluación del profesorado*. Madrid. Muralla.
- MORIN, E. (2001), *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Buenos Aires. Nueva Visión.
- MUNICIO, P. (1993), "El estilo de cultura como determinante en la evaluación de centros". En *Bordón*. Vol 45. Nº 3.
- PEREZ GOMEZ, A. (1985), "Paradigmas contemporáneos de investigación didáctica". En: GIMENO, J y PEREZ, A (Eds), *La enseñanza: su teoría y su práctica*. Madrid. Akal.
- PEREZ; R. (2006), *Evaluación de programas educativos*. Madrid. La Muralla.
- REYNOLDS et al. (1997), *Las escuelas eficaces, claves para la enseñanza*. Madrid. Aula XXI Santillana.
- RUIZ, J. M. (1996), *Cómo hacer una evaluación de centros educativos*. Madrid. Narcea.
- RUL, J (1998), "Evaluar, ¿moda o necesidad?. Aproximación a la función de la evaluación en educación". *Aula de Innovación Educativa*. Nº 70. Págs. 73-76
- SALINAS, D (1997), "La evaluación no es un callejón sin salida". *Cuadernos de Pedagogía*. Núm 259. Págs 44-48.
- SALINAS, D. (2006), "La evaluación según Holmes". Revista: *Cuadernos de Pedagogía*. Núm. 358.
- SALINAS, B. (2002), *¡Mañana examen! La evaluación: entre la teoría y la realidad*. Barcelona. Graó.
- SANTOS GUERRA, M. A. (2003), *Una flecha en la diana. La evaluación como aprendizaje*. Madrid. Narcea.
- SANTOS GUERRA, M. A. (1990), *Hacer visible lo cotidiano: Teoría y práctica de la evaluación cualitativa de centros escolares*. Madrid. Akal.

- SANTOS GUERRA, M. A. (1994), *La evaluación: un proceso de diálogo, comprensión y mejora*. Madrid. Aljibe.
- SANTOS GUERRA, M. A. (1995), "Evaluación del sistema y aprendizaje del profesorado". *Guix*. Núm 213. Págs. 81-84.
- SANTOS GUERRA, M. A. (1996), *Evaluar es comprender: De la concepción técnica a la dimensión crítica*. *Investigación en la Escuela*. Núm. 30. Págs. 3-5
- SANTOS GUERRA, M.A. (2000), *La escuela que aprende*. Madrid. Morata.
- SANZ ORO. R. (1990), *Evaluación de programas de orientación educativa*. Madrid. Piramide.
- SCHARGEL, F.P. (1997), *Cómo transformar la educación a través de la gestión de la Calidad Total*. Madrid. Díaz de Santos y Foro Guipúzcoa XXI.
- SIMONS, H (1999), *Evaluación democrática de instituciones escolares*. Madrid. Morata.
- STOBART, G. (2010). *Tiempos de pruebas: los usos y abusos de la evaluación*. Madrid. Morata.
- STAKE, R. (2006), *Evaluación comprensiva y evaluación basada en standares*. Barcelona. Graó.
- STENHOUSE, L. (1987), *La investigación como base de la enseñanza*. Madrid. Morata.
- TIANA FERRER, A. (1997), "Radiografía de los centros". *Cuadernos de Pedagogía*. Núm 256. Págs 62-64.
- TIANA, A. (1997), *Avaluació de programes, centres i professorat*. Barcelona. U.O.C.
- VILLAR, L. M y MEDINA, A. (1995), *Evaluación de centros, programas y profesores*. Madrid. Universitas.
- YANIZ, C (1999), *Un sistema de autoevaluación y mejora para el profesorado de Educación Primaria*. Bilbao. Mensajero.